

Հավելված
Հաստատվել է ՀՀ ՎՊԽ որոշողի
2011 թվականի մարտի 15-ի
քիվ 8/1 որոշմամբ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՎԵՐԱՀՍԿԻՉ ՊԱԼԱՏ
ԸՆԹԱՑԻԿ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ**

Գերմանիայի վերականգնման վարկերի հաստատության ֆինանսավորմամբ, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության համաֆինանսավորմամբ իրականացվող «Փոքր և միջին ձեռնարկությունների աջակցման», Գերմանիայի վերականգնման վարկերի հաստատության ֆինանսավորմամբ իրականացվող «Վերականգնվող էներգիայի զարգացման», «Բնակարանային ֆինանսավորման», Համաշխարհային բանկի ֆինանսավորմամբ իրականացվող «Փոքր և միջին ձեռնարկությունների ֆինանսական մատչելիության» ծրագրերի և Ռուսաստանի Դաշնության կառավարության կողմից 2009 թվականին Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանը տրամադրված պետական վարկի միջոցների օգտագործման նկատմամբ իրականացված վերահսկողության արդյունքների վերաբերյալ

Վերահսկողության հիմքը` ՀՀ վերահսկիչ պալատի 2010 թվականի գործունեության տարեկան ծրագրի 10 և 22 կետերը, Վերահսկիչ պալատի խորհրդի 2010 թվականի դեկտեմբերի 8-ի թիվ 35/3 և 35/4, 2010 թվականի նոյեմբերի 24-ի թիվ 33/10 և 2010 թվականի հոկտեմբերի 8-ի թիվ 28/1 որոշումները:

Վերահսկողության նպատակը` Գերմանիայի վերականգնման վարկերի հաստատության ֆինանսավորմամբ «Փոքր և միջին ձեռնարկությունների աջակցման» (ըստ պայմանագրի «Մասնավոր փոքր և միջին ձեռնարկության զարգացման» ծրագրի), ինչպես նաև ՀՀ կառավարության համաֆինանսավորմամբ իրականացվող «Փոքր և միջին ձեռնարկությունների աջակցման», Գերմանիայի վերականգնման վարկերի հաստատության ֆինանսավորմամբ իրականացվող «Վերականգնվող էներգիայի զարգացման», «Բնակարանային ֆինանսավորման», Համաշխարհային բանկի ֆինանսավորմամբ իրականացվող «Փոքր և միջին ձեռնարկությունների ֆինանսական մատչելիության» ծրագրերի միջոցների և Ռուսաստանի Դաշնության կառավարության կողմից 2009 թվականին Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանը տրամադրված պետական վարկի միջոցների օգտագործման ուսումնասիրություն:

**Վերահսկողության առարկան`** Գերմանիայի վերականգնման վարկերի հաստատության ֆինանսավորմամբ, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության համաֆինանսավորմամբ ծրագրերի միջոցների օգտագործմանն ուղղված գործարքներն ու ընթացակարգերը, Ռուսաստանի Դաշնության վարկային միջոցների հաշվին ՀՀ կենտրոնական բանկի հիմնարկ`

«Գերմանահայկական հիմնադրամ» ծրագրի կառավարման գրասենյակին տրամադրված ֆինանսաբանկային համակարգի վարկավորմանն ուղղված գումարների օգտագործումը, Ռուսաստանի Դաշնության վարկային միջոցների հաշվին ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարությանը «Թամարա Ֆրուք» փակ բաժնետիրական ընկերության կողմից «օրգանիկ» այգիների ստեղծման նպատակով հատկացված գումարների օգտագործմանն ուղղված գործարքները, ադետի գոտու բնակավայրերում անօթևան ընտանիքներին բնակարանով ապահովելու ծրագրեր իրականացման շրջանակներում («Գլենդել Հիլզ» ՓԲԸ):

Վերահսկողության օբյեկտը՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարություն, «Գերմանահայկական հիմնադրամ» ծրագրի կառավարման գրասենյակ, ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն, ՀՀ քաղաքաշինության նախարարություն և ծրագրի իրականացմանն առնչվող այլ օբյեկտներ:

Վերահսկողության ծավալը՝

- Գերմանիայի վերականգնման վարկերի հաստատության ֆինանսավորմամբ «Փոքր և միջին ձեռնարկությունների աջակցման» ծրագիր՝ **16.8 մլն եվրո**, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության համաֆինանսավորմամբ իրականացվող «Փոքր և միջին ձեռնարկությունների աջակցման» ծրագիր՝ **50.0 մլն ԱՄՆ դոլար**,
- Գերմանիայի վերականգնման վարկերի հաստատության ֆինանսավորմամբ իրականացվող «Վերականգնվող էներգիայի զարգացման» ծրագիր (ԳՀՀ-ՎԷ)՝ **6.0 մլն եվրո**,
- Գերմանիայի վերականգնման վարկերի հաստատության ֆինանսավորմամբ իրականացվող «Բնակարանային ֆինանսավորման» ծրագիր (ԳՀՀ-ԲՖ)՝ **12.0 մլն եվրո**,
- Համաշխարհային բանկի ֆինանսավորմամբ իրականացվող «Փոքր և միջին ձեռնարկությունների ֆինանսական մատչելիության» ծրագիր՝ **50.0 մլն ԱՄՆ դոլար**,
- Ռուսաստանի Դաշնության կառավարության կողմից ՀՀ կառավարությանը տրամադրված պետական վարկ՝ **65.5 մլրդ դրամ**,
- Ադետի գոտու բնակավայրերում անօթևան ընտանիքներին բնակարանով ապահովելու ծրագիր («Գլենդել Հիլզ» ՓԲԸ)՝ **52.9 մլրդ դրամ**,
- Ռուսաստանի Դաշնության կառավարության կողմից ՀՀ կառավարությանը պետական վարկի հաշվին տրամադրված դրամաշնորհ («Թամարա Ֆրուք» ՓԲԸ)՝ **0.3 մլրդ դրամ**:

Վերահսկողության կատարման ժամկետը՝ 2010 թվականի հոկտեմբերի 11-ից մինչև 2010 թվականի դեկտեմբերի 30-ը:

Վերահսկողությամբ ընդգրկված ժամանակահատվածը՝ 1998 թվականի սեպտեմբերի 25-ից մինչև 2010 թվականի դեկտեմբերի 1-ը:

Վերահսկողության մեթոդաբանությունը՝ Վերահսկողության իրականացման ընթացքում կիրառվել են դիտարկման, ստուգման և վերլուծության ձևեր, ինչպես նաև՝ փաստաթղթերի

համապատասխանության, ֆինանսական և արդյունավետության (կատարողական) վերահսկողության տեսակները:

Ստուգման ընթացքում կիրառվել են ընտրանքի, տարբեր տվյալների համադրման, համեմատման մեթոդներ, կատարվել են տարբեր փաստաթղթերի և տվյալների ուսումնասիրություն:

Վերահսկողության արդյունքները՝

1. Գերմանիայի վերականգնման վարկերի հաստատության ֆինանսավորմամբ «Փոքր և միջին ձեռնարկությունների աջակցման» ծրագիր

Ծրագրի գլխավոր նպատակն է՝ զարգացնել Հայաստանի ֆինանսական հատվածը, մասնավորապես, միկրո, փոքր և միջին մասնավոր ձեռնարկությունների վարկավորումն արդյունավետ և շահութաբեր դարձնելու համար ՀՀ առևտրային բանկերին տրամադրել անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցներ, միաժամանակ ապահովել ծրագրի գործընկեր բանկերում նոր վարկային տեխնոլոգիաների ներդրումը և բարձրորակ վարկային մասնագետների պատրաստումն ու վերապատրաստումը:

1998 թվականին Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության և ՀՀ կառավարության միջև կնքված» Ֆինանսական համագործակցության մասին» համաձայնագրի շրջանակներում «KfW Entwicklungsbank»-ի (այսուհետ՝ KfW Ջարգացման բանկ) և ՀՀ կենտրոնական բանկի միջև ստորագրված վարկային պայմանագրի համաձայն մեկնարկել է վարկային ծրագիրը: Ծրագրի իրականացման նպատակով KfW Ջարգացման բանկը ՀՀ կենտրոնական բանկին տրամադրել է, ընդհանուր առմամբ, 16.8 մլն եվրոյի վարկային և երեք պայմանագրով՝ 2.2 մլն եվրոյի դրամաշնորհային միջոցներ: Ծրագրի խորհրդատու է ընտրվել IPC խորհրդատվական ընկերությունը, որը ստանձնել էր գործընկեր բանկերին տեխնիկական օժանդակություն տրամադրելու պատասխանատվությունը: 2005 թվականին IPC ընկերությունն, ավարտելով իր առաքելությունը, թողել է ծրագիրը: ՀՀ ԿԲ-ի և IPC խորհրդատվական ընկերության համատեղ անցկացրած մրցույթների արդյունքներով ընտրվել են ծրագրի գործընկեր հինգ բանկ՝ «Ակբա-Կրեդիտ Ագրիկոլ բանկ» ԲԲԸ, «Անելիք Բանկ» ՓԲԸ, «Հայէկոնոմբանկ» ԲԲԸ, «Կոնվերս Բանկ» ԲԲԸ և «Ինեկո Բանկ» ՓԲԸ:

Ըստ ՀՀ ԿԲ-ի և KfW Ջարգացման բանկի միջև կնքված պայմանագրի, վարկառուն (ՀՀ ԿԲ) վարկային միջոցները բացառապես օգտագործել է վարկային ֆոնդի ձևավորման նպատակով, որը ԳՀՀ-ն հատկացրել է Գործընկեր ֆինանսական կազմակերպություններին (այսուհետ՝ ԳՖԿ)՝ վերաֆինանսավորելու սկզբունքով:

ՀՀ կենտրոնական բանկի տրամադրած տեղեկատվությամբ ծրագրի իրականացման սկզբից ԳՖԿ կողմից ՓՄՁ-ներին տրամադրվել է 51430 վարկ՝ 130,000,000.0 հազար դրամ ընդհանուր գումարով:

01.10.2010 թվականի դրությամբ ԳՀՀ-ՄՓՄՁ վարկային ծրագրի պորտֆելի չափը՝ ըստ առևտրային բանկերի կազմել է 5000 վարկ՝ 15,000,000.0 հազար դրամ ընդհանուր գումարով:

«Փոքր և միջին ձեռնարկությունների աջակցման» ծրագրի շրջանակներում ԳՀՀ վարկային պորտֆելի չափը 01.10.2010 թվականի դրությամբ

(հազ. դրամ)

Հ/Հ	ԳՖԿ-ների անվանումը	վարկային պորտֆելի չափը
1	«Ակրա-Կրեդիտ Ագրիկոլ Բանկ» ԲԲԸ	6,600,000.0
2	«Անեյիք Բանկ» ՓԲԸ	2,700,000.0
3	«Հայէկոնոմբանկ» ԲԲԸ	1,800,000.0
4	«Կոնվերս Բանկ» ԲԲԸ	2,700,000.0
5	«Ինեկո Բանկ» ՓԲԸ	1,200,000.0
	Ընդամենը	15,000,000.0

«Բանկային գաղտնիքի մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ հոդվածի 1-ին մասի պահանջը հնարավորություն չի ընձեռում ՀՀ վերահսկիչ պալատին իրականացնել ՀՀ ԿԲ կողմից ներգրավված արտաքին վարկերի շրջանակներում Գործընկեր ֆինանսական կազմակերպությունների (ԳՖԿ) կողմից շահառուներին տրամադրված վարկային միջոցների ստուգում:

2. ՀՀ կառավարության համաֆինանսավորմամբ իրականացվող «Փոքր և միջին ձեռնարկությունների աջակցման» ծրագիր

Համաձայն ՀՀ կառավարության 2008 թվականի նոյեմբերի 20-ի թիվ 1367-Ա որոշման, 50.0 մլն ԱՄՆ դոլարին համարժեք 15,250,000.0 հազար դրամ ուղղվել է «Գերմանական հիմնադրամ» ծրագրի կառավարման գրասենյակի կողմից իրականացվող մասնավոր «Փոքր և միջին ձեռնարկությունների աջակցման» ծրագիր (այսուհետ՝ ԳՀՀ ՄՓՄՁ-Կառ.) վարկավորման բաղադրիչի համաֆինանսավորմանը՝ մինչև 5 տարի մարման ժամկետով, տարեկան 8.15 տոկոս տոկոսադրույքով (այսուհետ՝ Հիմնական տոկոս): Տրամադրման նպատակն է՝ ֆինանսավորել փոքր և միջին բիզնեսը: Այդ նպատակի իրականացման համար ՀՀ ֆինանսների նախարարության և Կենտրոնական բանկի միջև 2008 թվականի դեկտեմբերի 1-ին կնքվել է ֆինանսական գործակալության պայմանագիր (այսուհետ՝ Պայմանագիր), որի համաձայն ԳՀՀ պետք է իրականացնի փոքր և միջին բիզնեսի վարավորում՝ կնքելով վարկային պայմանագրեր ԳՖԿ հետ: ՀՀ կառավարության և ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից ընտրվեցին նախ՝ ութ, այնուհետև՝ տասը ԳՖԿ:

2009 թվականի մարտի 19-ին ՀՀ կառավարությունը, թիվ 307-Ա որոշմամբ «Գերմանական հիմնադրամ» ծրագրի կառավարման գրասենյակին հատկացված 15,250,000.0 հազար դրամ գումարը նվազեցրել է 2,000,000.0 հազար դրամի չափով:

2009 թվականին Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Փոքր և միջին ձեռնարկությունների ֆինանսական մատչելիության» ծրագրով նախատեսված էր «Ռեալիզացիոն ֆինանսավորման» փուլ, որի համաձայն 50.0 մլն ԱՄՆ դոլար վարկից 10 մլն ԱՄՆ դոլարը պետք է ուղղվեր ԳՀՀ ՄՓՄՁ-Կառ. ծրագրի շրջանակներում ԳՖԿ-ներին տրամադրված վարկերի վերաֆինանսավորմանը: Այդ փուլի իրականացման արդյունքում 2009

թվականի վերջին ԳՖԿ-ների կողմից կատարվեց վաղակետ մարում՝ 3,734,050.0 հազար դրամի չափով, որից 2,555,403.0 հազար դրամը՝ Համաշխարհային բանկի միջոցների հաշվին, իսկ մնացած 1,178,647.0 հազար դրամը՝ ԳՖԿ-ների սեփական միջոցների հաշվին:

2010 թվականի դեկտեմբերի 1-ի դրությամբ Գերմանահայկական հիմնադրամին հատկացված միջոցները, մարումից հետո կազմել են 9,515,950.0 հազար դրամ:

Աղյուսակ 2

ՀՀ կառավարության համաֆինանսավորմամբ իրականացվող «Փոքր և միջին ձեռնարկությունների աջակցման» ծրագրի վարկային ծրագրի իրականացման համար Գերմանահայկական հիմնադրամի կողմից առևտրային բանկերին հատկացված միջոցների, մարման և վճարված տոկոսավճարների վերաբերյալ (01.12.2010թ. դրությամբ)

					(հազ. դրամ)
N	Բանկի անվանումը	Տրամադրված գումարը	Մարում	Մնացորդ	Հիմնական տոկոսավճարի գումարը (8.15%)
1	Կոնվերս բանկ	1,800,000.0	858,400.0	941,600.0	174,158.5
2	ԷյՋ-Էս-Բի-Սի բանկ	600,000.0	177,100.0	422,900.0	64,362.1
3	Պրոկրեդիտ բանկ	1,675,000.0	300,000.0	1,375,000.0	166,469.1
4	Ինեկո բանկ	900,000.0	-	900,000.0	128,077.8
5	ԱԿԲԱ- կր- ագր. բանկ	3,775,000.0	1,550,000.0	2,225,000.0	381,142.5
6	Հայէկոնոմբանկ	1,200,000.0	350,000.0	850,000.0	127,801.3
7	Անելիք բանկ	1,200,000.0	-	1,200,000.0	153,800.5
8	Արարատ բանկ	1,500,000.0	498,550.0	1,001,450.0	156,537.9
9	Արդշինինվեստ բանկ	300,000.0	-	300,000.0	36,574.5
10	ՎՏԲ Հայաստան բանկ	300,000.0	-	300,000.0	37,043.4
	Ընդամենը	13,250,000.0	3,734,050.0	9,515,950.0	1,425,967.6

Վերլուծությամբ պարզվել է.

1. **Չի պահպանվել Պայմանագրի 3.4 կետը:** Համաձայն այդ կետի՝ «Կազմակերպությունների կողմից վարկի մարումների և Հիմնական տոկոսների գումարները մուտքագրվում են ծրագրի Հատուկ հաշվին: Ծրագրի Հատուկ հաշվին գումարների մուտքագրման պահից 3 բանկային օրվա ընթացքում ՀՀ կենտրոնական բանկը փոխանցում է դրանք՝ վարկի մարումները՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարության 900005052015 գանձապետական հաշվին, Հիմնական տոկոսները՝ 900005210142 գանձապետական հաշվին»: Սակայն պարզվել է.

- 1.1. ՀՀ ֆինանսների նախարարության՝ հիմնական տոկոսավճարներ հաշվի փոխարեն, մարման համար նախատեսված գանձապետական հաշվին է փոխանցվել **8,029.7 հազար դրամ** տոկոսավճարի գումար, և արդյունքում, չնայած այն հանազամանքին, որ 2009 թվականի բույջետային մուտքերը չեն նվազել, ՀՀ պետական բյուջեի 2009 թվականի եկամուտները պակաս են հաշվառվել այդ գումարի չափով:

ՀՀ կառավարության համաֆինանսավորմամբ իրականացվող «Փոքր և միջին ձեռնարկությունների աջակցման» ծրագրի վարկային ծրագրի տոկոսավճարների վերաբերյալ (01.12.2010թ. դրությամբ)

(հազ. դրամ)

Տարիները	ՀՀ կենտրոնական բանկում ՀՀ ֆինանսների նախարարության անվամբ բացված 103004400018 բանկային հաշիվ	900005210142 գանձապետական հաշիվ	900005052015 գանձապետական հաշիվ
1	2=3+4	3	4
2009թ.	651,844,229.5	651,844,229.5	
2010թ.	774,123,370.3	766,093,691.7	8,029,678.6
Ընդամենը	1,425,967,599.8	1,417,937,921.2	8,029,678.6

ՀՀ ֆինանսների նախարարության 900005052015 գանձապետական հաշիվ ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից փոխանցված տոկոսավճարների վերաբերյալ

(հազ. դրամ)

N	Փոխանցման օրը	Գումարը
1.	23/10/09	2,303.61
2.	26/10/09	456.18
3.	27/10/09	50.24
4.	28/10/09	4,633.43
5.	29/10/09	223.06
6.	29/10/09	363.16
	Ընդամենը	8,029.68

1.2. Համաձայն Պայմանագրի 3.4 կետի, ՀՀ ֆինանսների նախարարության անվամբ ՀՀ կենտրոնական բանկում բացված՝ 103004400018 հաշվից 2009 թվականի օգոստոսի 5-ին Ռեսուրսակալ ֆինանսավորման համար կնքված պայմանագրերի գումարները՝ ընդամենը 1,617,253.0 հազար դրամ, ՀՀ պետական բյուջե պետք է փոխանցվեր 3 բանկային օր հետո, սակայն այն փոխանցվել է 2009 թվականի օգոստոսի 24-ին, այսինքն՝ 10 բանկային օր ուշացումով: Ընդ որում, Պայմանագրում ոչինչ նշված չէ ուշացած տոկոսավճարների դեպքում կիրառվող տույժերի վերաբերյալ:

«Բանկային գաղտնիքի մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ հոդվածի 1-ին մասի պահանջը հնարավորություն չի ընձեռում ՀՀ վերահսկիչ պալատին իրականացնել ՀՀ ԿԲ կողմից ներգրավված արտաքին վարկերի շրջանակներում Գործընկեր ֆինանսական կազմակերպությունների (ԳՖԿ) կողմից շահառուներին տրամադրված վարկային միջոցների ստուգում:

3.Գերմանիայի վերականգնման վարկերի հաստատության ֆինանսավորմամբ իրականացվող «Վերականգնվող էներգիայի զարգացման» ծրագիր (ԳՀՀ-ՎԷ)

Ծրագրի գլխավոր նպատակն է՝ բարելավել էներգամատակարարումը և նպաստել Հայաստանի մասնավոր սեկտորի տնտեսական զարգացմանը՝ էլեկտրաէներգիայի արտադրման ցածր ինքնարժեք ունեցող վերականգնվող էներգիայի աղբյուրների օգտագործման միջոցով (նոր կառուցվող և վերակառուցվող հիդրոէլեկտրակայանների (ՓՀԷԿ) վարկավորման միջոցով):

Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության և ՀՀ կառավարության միջև 2004 թվականի ապրիլի 7-ին կնքված «Ֆինանսական համագործակցության մասին» համաձայնագրի շրջանակներում KfW Զարգացման բանկի և ՀՀ կենտրոնական բանկի միջև կնքվել է «Վերականգնվող էներգիայի զարգացման»՝ 6.0 մլն եվրոյի վարկային և 1.5 մլն եվրոյի դրամաշնորհային պայմանագիր: Ծրագրի դրամաշնորհի գումարը նախատեսվել է բացառապես մրցույթով ընտրված ֆինանսական և տեխնիկական խորհրդատուների մատուցած ծառայությունները վճարելու նպատակով, ընդ որում՝ ֆինանսական խորհրդատվությունը տրամադրվում է ծրագրի մասնակից բանկերին, իսկ տեխնիկական խորհրդատվությունը՝ մասնակից ՓՀԷԿ-երին:

ՓՀԷԿ վարկավորումն իրականացվում է վերաֆինանսավորման սկզբունքով, ՀՀ ԿԲ և ծրագրի բանկային խորհրդատուի կողմից իրականացված մրցույթի արդյունքում ընտրված գործընկեր բանկերի միջոցով: ՀՀ ԿԲ-ի կողմից վարկը տրամադրվում է ոչ ավելի, քան 12 տարի մարման ժամկետով՝ 6-7.5% տոկոսադրույքով: ԳՖԿ-ի կողմից վարկերը շահառուներին տրամադրվում է նույնքան ժամկետով՝ 10.5-12% տոկոսադրույքով: Ծրագրի շրջանակներում որևէ նախագծին տրամադրված վարկային միջոցները չեն կարող գերազանցել նախագծի ընդհանուր արժեքի 70%-ը: Մնացած 30%-ի չափով ներդրումը իրականացվում է ՓՀԷԿ-ի սեփականատիրոջ կողմից:

Ծրագրի իրականացումը բաժանվում է երկու փուլի.

Առաջին փուլով 2007 թվականի օգոստոսի 17-ին ՀՀ ԿԲ և ԳՀՀ-ՎԷ վարկային ծրագրի շրջանակներում ՀՀ ԿԲ և գործընկեր 6 բանկերի միջև կնքվել է 6 վարկային պայմանագիր: Վարկային պայմանագիրը կազմվել է KfW Զարգացման բանկային խմբի կողմից ընտրված ԳՀՀ-ՎԷ I ծրագրի բանկային խորհրդատու (ԲԽ)՝ «Savings bank foundation for international cooperation» (SBFIC) կազմակերպության կողմից և հաստատվել ԳՀՀ դիտորդ խորհրդի կողմից: ԳՖԿ-երի ընտրությունն իրականացվում է բանկային խորհրդատուի կողմից և հաստատվում է ԳՀՀ դիտորդի կողմից: Առաջին փուլի ժամանակ անցկացված մրցույթով ընտրված 6 ԳՖԿ-երն են՝ «Արդշինինվեստբանկ» ՓԲԸ, «Արմավիսբանկ» ՓԲԸ, «Անելիք Բանկ» ՓԲԸ, «Ակբա-Կրեդիտ Ագրիկոլ բանկ» ԲԲԸ, «Հայէկոնոմբանկ» ԲԲԸ և «Կոնվերս-Բանկ» ՓԲԸ:

2010 թվականին ԳՀՀ-ՎԷ II (երկրորդ փուլ) վարկային ծրագրի շրջանակներում ԳՀՀ Դիտորդ խորհրդի (ԴԽ) կողմից որոշում է կայացվել ընդլայնել ծրագրի ԳԲ-երի ցանկը, և ավելացնել ևս 10 առևտրային բանկ, որպես գործընկեր, ընդհանուր թիվը հասցնելով 16-ի: Ծրագրի երկրորդ փուլով ընտրված նոր ԳԲ-երն են՝ «Արարատբանկ» ԲԲԸ, «Ամերիաբանկ»

ՓԲԸ, «Էյչ-Էս-Բի-Սի Բանկ Հայաստան» ՓԲԸ, «Ինեկո Բանկ» ՓԲԸ, «Զարգացման Հայկական Բանկ» ԲԲԸ, «Յունիբանկ» ՓԲԸ, «Հայբիզնես Բանկ» ՓԲԸ, «Բիբլոս Բանկ Արմենիա» ՓԲԸ, «ՎՏԲ Հայաստան Բանկ» ՓԲԸ և «Արցախ Բանկ» ՓԲԸ: ԳՀՀ-ՎԷ II վարկային պայմանագիրը կազմվել է՝ հիմք ընդունելով առաջին փուլում ԳԲ-ների հետ կնքված վարկային պայմանագիրը, սակայն իրականացվել է առաջին փուլում առկա պայմանագրի որոշ կետերի նկատմամբ խստացումը:

Ծրագրի իրականացման սկզբից՝ 2007 թվականից, վերաֆինանսավորվել է 14 վարկ՝ 2.9 մլրդ դրամ ընդհանուր գումարով: Ներկայումս ծրագրի վարկային պորտֆելը կազմված է 2,698,059.1 հազար դրամ ծավալով՝ 13 վարկից: Վարկի միջին գումարը կազմում է մոտ 200,000.0 հազար դրամ:

Աղյուսակ 5

01.10.2010 թվականի դրությամբ «Վերականգնվող Էներգիայի զարգացման» ծրագրի (ԳՀՀ-ՎԷ) վարկային պորտֆելի չափը՝ ըստ առևտրային բանկերի

(հազ. դրամ)

Հ/Հ	ԳՖԿ-ների անվանումը	Վարկային պորտֆելի չափը
1.	«Ակբա-Կրեդիտ Ագրիկոլ Բանկ» ԲԲԸ	63,626.73
2.	«Արմավիսբանկ» ՓԲԸ	620,332.15
3.	«Արդշինինվեստբանկ» ՓԲԸ	1,365,066.64
4.	«Անելիք Բանկ» ՓԲԸ	399,033.56
5.	«Հայէկոնոմբանկ» ԲԲԸ	250,000.00
	Ընդամենը	2,698,059.08

«Բանկային գաղտնիքի մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ հոդվածի 1-ին մասի պահանջը հնարավորություն չի ընձեռում ՀՀ վերահսկիչ պալատին իրականացնել ՀՀ ԿԲ կողմից ներգրավված արտաքին վարկերի շրջանակներում Գործընկեր ֆինանսական կազմակերպությունների (ԳՖԿ) կողմից շահառուներին տրամադրված վարկային միջոցների ստուգում:

4. Գերմանիայի վերականգնման վարկերի հաստատության ֆինանսավորմամբ իրականացվող «Բնակարանային ֆինանսավորման» ծրագիր (ԳՀՀ-ԲՖ)

Ծրագրի գլխավոր նպատակն է՝ Հայաստանում բնակարանային ֆինանսավորման կայուն շուկայի զարգացումը: Ծրագրով նախատեսվել է՝ ընդլայնել մասնավոր բանկերի կողմից մասնավոր տնային տնտեսությունների կայուն վարկավորումը՝ բնակելի տարածք ձեռքբերելու կամ վերջինիս վերակառուցման համար:

2005 թվականին Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության և ՀՀ կառավարության միջև ձեռքբերված համաձայնությամբ մեկնարկել է «Բնակարանային ֆինանսավորման կայուն շուկայի զարգացման» (ԳՀՀ-ԲՖ) ծրագիրը: 2006 թվականի մարտի 23-ին KfW Զարգացման բանկի և ՀՀ կենտրոնական բանկի միջև կնքվել է համապատասխան վարկային

պայմանագիրը: Ծրագրի շրջանակներում ՀՀ կենտրոնական բանկին երկու մասնաբաժնով (յուրաքանչյուրը՝ 6.0 մլն եվրո) KfW Ջարգացման բանկի կողմից տրամադրվել է 12.0 մլն եվրո վարկային միջոցներ: Տրամադրված գումարի օգտագործման պայմանները սահմանվել են «Վարկերի տրամադրման մասին» պայմանագրում, համաձայն որի ՀՀ ԿԲ-ն իր անունից Ծրագրի շրջանակներում վարկեր է տրամադրում ՀՀ տարածքում գործող բանկերին և վարկային կազմակերպություններին (ԳՖԿ): Դրա հետ մեկտեղ ԳՀՀ-ԲՖ վարկային ծրագրի արդյունավետ ներդրման նպատակով KfW Ջարգացման բանկի կողմից ընտրվել է անկախ խորհրդատու՝ «Frankfurt School of Finance and Management», որի ծառայությունները ֆինանսավորվել են KfW բանկի կողմից այդ նպատակով տրամադրված դրամաշնորհային միջոցների հաշվին: 2006 թվականին ԳՀՀ-ԲՖ վարկային ծրագրին մասնակցելու նպատակով ՀՀ ԿԲ և ծրագրի խորհրդատու «Frankfurt School of Finance and Management» կողմից հայտարարվել է մրցույթ, որով ընտրվել են հետևյալ ԳՖԿ-ները՝ «Արարատբանկ» ԲԲԸ, «Հայէկոնոմբանկ» ԲԲԸ, «Ամերիաբանկ» ՓԲԸ, «Առեքսիմբանկ-Գազպրոմբանկի խումբ» ՓԲԸ, «Ինեկո Բանկ» ՓԲԸ, «Բիբլոս Բանկ Արմենիա» ՓԲԸ, «Վաշինգթոն քափիթալ» ՈՒՎԿ ՓԲԸ, «Առաջին հիպոթեքային ընկերություն» ՈՒՎԿ ՍՊԸ, «Հայբիզնես Բանկ» ՓԲԸ, «Արդշինինվեստբանկ» ՓԲԸ և «Անելիք Բանկ» ՓԲԸ:

Ծրագրի շրջանակներում վարկերը ՀՀ ԿԲ-ի կողմից ԳՖԿ-ներին են տրամադրվում վերաֆինանսավորման սկզբունքով, այսինքն՝ ՀՀ ԿԲ-ը վերաֆինանսավորում է ԳՖԿ-ների կողմից իրենց վարկառուներին արդեն իսկ տրամադրված որակավորված հիպոթեքային վարկերը: Ծրագրի շրջանակներում տրամադրված վարկ/գրավ հարաբերակցությունը չի կարող գերազանցել 70%-ը: ՀՀ ԿԲ-ի կողմից ԳՖԿ-ին վարկերը տրամադրվում են 5 տարի մարման ժամկետով, ևս 3 տարի՝ երկարաձգման հնարավորությամբ, իսկ ԳՖԿ-ների կողմից վարկերը շահառուներին պետք է տրամադրվեն նվազագույնը 10 տարի մարման ժամկետով: Վարկերի տոկոսադրույքը, եռամսյակային մասնաբաժինների չափը որոշվում է ԳՀՀ Դիտորդ խորհրդի կողմից, որի անդամներն են՝ KfW Ջարգացման բանկը, ՀՀ ԿԲ-ի և ՀՀ ֆինանսների նախարարության ներկայացուցիչները:

Աղյուսակ 6

01.10.2010 թվականի դրությամբ «Բնակարանային ֆինանսավորման ծրագրի»

(ԳՀՀ-ԲՖ) վարկային պորտֆելի չափը՝ ըստ առևտրային բանկերի

(հազ. դրամ)

Հ/Հ	ԳՖԿ-ների անվանումը	(ԳՀՀ-ԲՖ)
1	«Առեքսիմբանկ-Գազպրոմբանկի խումբ» ՓԲԸ	716,605.17
2	«Արարատբանկ» ԲԲԸ	641,630.73
3	«Արդշինինվեստբանկ» ՓԲԸ	213,442.17
4	«Ամերիաբանկ» ՓԲԸ	8,206.73
5	«Անելիք Բանկ» ՓԲԸ	402,676.84
6	«Ինեկո Բանկ» ՓԲԸ	442,713.22
7	«Հայէկոնոմբանկ» ԲԲԸ	299,127.13
8	«Հայբիզնես Բանկ»	1,416,701.48
9	«Բիբլոս Բանկ Արմենիա» ՓԲԸ	255,572.58
10	«Վաշինգթոն քափիթալ» ՈՒՎԿ ՓԲԸ	615,559.67
11	«Առաջին հիպոթեքային ընկերություն» ՈՒՎԿ ՍՊԸ	622,728.42
	Ընդամենը	5,634,964.14

«Բանկային գաղտնիքի մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ հոդվածի 1-ին մասի պահանջը հնարավորություն չի ընձեռում ՀՀ վերահսկիչ պալատին իրականացնել ՀՀ ԿԲ կողմից ներգրավված արտաքին վարկերի շրջանակներում Գործընկեր ֆինանսական կազմակերպությունների (ԳՖԿ) կողմից շահառուներին տրամադրված վարկային միջոցների ստուգում:

5. Համաշխարհային բանկի «Փոքր և միջին ձեռնարկությունների ֆինանսական մատչելիության» ծրագիր

2009 թվականի փետրվարի 26-ին ՀՀ կենտրոնական բանկի (Վարկառու) և Վերակառուցման և Զարգացման Միջազգային Բանկի (ՎԶՄԲ) միջև կնքվել է պայմանագիր՝ 50.0 մլն ԱՄՆ դոլար վարկային գիծ տրամադրելու վերաբերյալ: Վարկային ծրագրի նպատակային խումբ են փոքր և միջին ձեռնարկությունները (ՓՄՁ): Վարկը տրամադրվել է 26.5 տարի մարման ժամկետով, որից հինգը՝ արտոնյալ:

Վարկային ծրագրի իրականացման նպատակով ՀՀ կենտրոնական բանկի և ԳՖԿ-ների միջև կնքվել են գլխավոր վարկային պայմանագրեր: Համաձայն նշված պայմանագրերի, ԳՖԿ-ներին տրամադրվելու է մինչև 5 տարի մարման ժամկետով, փոփոխական տոկոսադրույքով վարկ:

Համաշխարհային բանկից մինչև շահառու ՓՄՁ վարկային միջոցը հասնում է վերաֆինանսավորման սկզբունքով: Այսպես՝ ԳՖԿ-ները շահառուներին տրամադրած ենթավարկերի դիմաց փոխհատուցում ստանալու նպատակով դիմում են ԳՀՀ-ին, որն, իր հերթին, դիմում է Համաշխարհային բանկ՝ ծրագրի իրականացման նպատակով ՀՀ կենտրոնական բանկում բացված հատուկ հաշվի համալրման նպատակով:

Համաձայն ՀՀ կենտրոնական բանկի և ՎԶՄԲ կնքված պայմանագրի 50.0 մլն ԱՄՆ դոլար վարկային միջոցները պետք է ֆինանսավորեն այն ծախսերը, որոնք կատարվել են նշված պայմանագրի կնքման ժամկետից հետո, բացառությամբ 10.0 մլն ԱՄՆ դոլար ռեսուրսակտիվ ֆինանսավորմանը, որը կարող էր տրամադրվել 2008 թվականի դեկտեմբերի 1-ից հետո կատարված ծախսերի համար: Նշված 10.0 մլն ԱՄՆ դոլար թույլատրելի ֆինանսավորումից 2010 թվականի դեկտեմբերի 1-ի դրությամբ բաշխվել է ընդամենը 3.4 մլն ԱՄՆ դոլարը:

2010 թվականի դեկտեմբերի 1-ի դրությամբ, ծրագրի ամբողջ ֆինանսավորումը կազմել է 30.125 մլն ԱՄՆ դոլար, որից ընդամենը 11.873 մլն ԱՄՆ դոլարն է տրամադրվել ՓՄՁ-ներին, այսպիսով, ՀՀ կենտրոնական բանկի հատուկ հաշվում առկա է 18.2 մլն ԱՄՆ դոլար չբաշխված գումար:

Համաշխարհային բանկի «Փոքր և Միջին Ձեռնարկությունների Ֆինանսական Մատչելիության» ծրագրի շրջանակներում ֆինանսական միջոցների շարժը

(մլն ԱՄՆ դոլար)

N	Տարի, ամիս	ՎՋՄԲ վարկային հաշվից ՀՀ կենտրոնական բանկ է փոխանցվել	ԳՖԿ-ների տրամադրված գումար	Նշումներ
1	2009թ., ապրիլ	0.125		Ծրագրի մասնակցության վճար
2	2009թ., հունիս	25.0		
3	2009թ., նոյեմբեր		4.378*	
4	2010թ., հունվար		2.43	
5	2010թ., մարտ		0.447	
6	2010թ., հունիս		1.363	
7	2010թ. հուլիս		1.714	
8	2010թ. սեպտեմբեր	5.0	1.538	
Ընդամենը		30.125	11.873	

* 2009թ. նոյեմբերի 30-ի դրությամբ տրամադրված գումար

Համաշխարհային բանկի վարկային հաշվում առկա 19.875 մլն ԱՄՆ դոլարը, համաձայն ՀՀ կենտրոնական բանկի և ՎՋՄԲ կնքված պայմանագրի, կարող է տրամադրվել ՀՀ կենտրոնական բանկին մինչև 2011 թվականի սեպտեմբեր ամիսը: Այդ ծրագրի շրջանակներում տրամադրվել է վարկեր՝ 4,540,950.0 հազար դրամի, որը բաշխվել է ըստ ԳՖԿ-ների՝

1. Արարատ բանկ՝ 969,750.0 հազար դրամ,
2. ՊրոԿրեդիտ բանկ՝ 909,868.0 հազար դրամ,
3. Կոմվերս բանկ՝ 858,400.0 հազար դրամ,
4. ԱԿԲԱ-Կրեդիտ Ագրիկոլ բանկ՝ 637,172.0 հազար դրամ,
5. ԷյՋ-Էս-Բի-Սի բանկ Հայաստան՝ 510,880.0 հազար դրամ,
6. ՎՏԲ Հայաստան բանկ՝ 359,972.0 հազար դրամ,
7. Հայէկոնոմբանկ՝ 294,500.0 հազար դրամ:

«Բանկային գաղտնիքի մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ հոդվածի 1-ին մասի պահանջը հնարավորություն չի ընձեռում ՀՀ վերահսկիչ պալատին իրականացնել ՀՀ ԿԲ կողմից ներգրավված արտաքին վարկերի շրջանակներում Գործընկեր ֆինանսական կազմակերպությունների (ԳՖԿ) կողմից շահառուներին տրամադրված վարկային միջոցների ստուգում:

6. Ռուսաստանի Դաշնության կառավարության կողմից ՀՀ կառավարությանը տրամադրված պետական վարկ՝ 65.5 մլրդ դրամ

2009 թվականի ընթացքում, ՌԴ-ի կողմից ՀՀ կառավարությանը տրամադրված 500 մլն ԱՄՆ դոլար (185,085,000.0 հազար դրամ) պետական վարկի միջոցների հաշվին բյուջետային վարկերի տրամադրումը տնտեսավարող սուբյեկտներին կազմել է 103,383,300.0 հազար դրամ,

որից՝ 63.4%-ը՝ ՀՀ կենտրոնական բանկի հիմնարկ «Գերմանահայկական հիմնադրամ» ծրագրի կառավարման գրասենյակի (այսուհետ՝ Հիմնադրամ) միջոցով:

ՀՀ կառավարության 2009 թվականի հունիսի 26-ի թիվ 717-Ա որոշմա հիման վրա ՀՀ կենտրոնական բանկի և Ֆինանսների նախարարության միջև 2009 թվականի հուլիսի 8-ին կնքված Ֆինանսական գործակալության պայմանագրի համաձայն 2009 թվականի հուլիսի 10-ին ՀՀ կենտրոնական բանկի հիմնարկ «Գերմանահայկական հիմնադրամ» ծրագրի կառավարման գրասենյակին Ֆինանսների նախարարությունը տրամադրել է 60,500,000.0 հազար դրամ: Դրանից հետո, հիմք ընդունելով ՀՀ կառավարության 2010 թվականի հուլիսի 26-ի թիվ 902-Ն որոշումը, 2010 թվականի հուլիսի 28-ին վերոհիշյալ համաձայնագրում փոփոխություն է կատարվել, և գումարն ավելացվել է 5,000,000.0 հազար դրամով: ՀՀ Ֆինանսների նախարարությունը 2010 թվականի հուլիսի 30-ին այդ գումարը տրամադրել է «Գերմանահայկական հիմնադրամ» ծրագրի կառավարման գրասենյակին: Այսինքն՝ ՀՀ Ֆինանսների նախարարությունը 2010 թվականի դեկտեմբերի 1-ի դրությամբ «Գերմանահայկական հիմնադրամ» ծրագրի կառավարման գրասենյակին ֆինանսավորել և տրամադրել է 65,500,000.0 հազար դրամ:

01.12.2010 թվականի դրությամբ ԳՀՀ վարկային ծրագրի պորտֆելի չափը՝ ըստ առևտրային բանկերի կազմել է 59,614,194.87 հազար դրամ (Աղյուսակ 8):

Աղյուսակ 8

01.12.2010 թվականի դրությամբ ԳՀՀ վարկային ծրագրի պորտֆելի չափը՝ ըստ առևտրային բանկերի

		(հազ. դրամ)
Հ/Հ	ԳՖԿ-ների անվանումը	(ԳՀՀ-ՌԴ)
1	"Ալբա-Կրեդիտ Ագրիկոլ բանկ" ԲԲԸ	4,082,764.88
2	"Արմավիսբանկ" ՓԲԸ	1,044,041.79
3	"Առեքսիմբանկ-Գազպրոմբանկի խումբ" ՓԲԸ	2,373,186.83
4	"Արարատբանկ" ԲԲԸ	3,899,850.00
5	"Արդշինինվեստբանկ" ՓԲԸ	1,014,250.00
6	"Արցախ Բանկ" ՓԲԸ	1,185,575.00
7	"Ամերիաբանկ" ՓԲԸ	10,186,245.80
8	"Անելիք Բանկ" ՓԲԸ	2,134,373.20
9	"Զարգացման Հայկական Բանկ" ԲԲԸ	1,677,933.98
10	"Ինեսկո Բանկ" ՓԲԸ	692,044.38
11	"Պրոկրեդիտ բանկ" ՓԲԸ	1,571,202.36
12	"Պրոմեթեյ Բանկ" ՍՊԸ	110,000.00
13	"Հայէկոնոմբանկ" ԲԲԸ	675,187.50
14	"Հայքիզնես Բանկ"	3,625,062.10
15	"Կոնվերս Բանկ" ԲԲԸ	1,766,210.80
16	"Յունիքբանկ" ՓԲԸ	18,283,053.34
17	"ՎՏԲ Հայաստան Բանկ" ՓԲԸ	800,000.00
18	Ազգային հիպոթեքային ընկերություն	4,493,212.90
	Ընդամենը՝	59,614,194.87

«Բանկային գաղտնիքի մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ հոդվածի 1-ին մասի պահանջը հնարավորություն չի ընձեռում ՀՀ վերահսկիչ պալատին իրականացնել ՀՀ ԿԲ կողմից ներգրավված արտաքին վարկերի շրջանակներում Գործընկեր ֆինանսական կազմակերպությունների (ԳՖԿ) կողմից շահառուներին տրամադրված վարկային միջոցների ստուգում:

7. Ռուսաստանի Դաշնության կառավարության կողմից ՀՀ կառավարությանը տրամադրված պետական վարկի միջոցների հաշվին Ադետի գոտու բնակավայրերում անօթևան ընտանիքներին բնակարանով ապահովելու ծրագիր («Գլենդել Հիլզ» ՓԲԸ)

Ադետի գոտու բնակավայրերում անօթևան ընտանիքներին բնակարանով ապահովելու ծրագրերի իրականացման շրջանակում «Գլենդել Հիլզ» ՓԲԸ-ի հետ 10.10.2008 թվականին և 16.01.2009 թվականին կնքվել են «Պետության կարիքների համար բնակարանների և սպասարկման օբյեկտների ձեռքբերման» թվով չորս պետական գնման պայմանագրեր, 81,189,000.0 հազար դրամ ընդհանուր պայմանագրային գնով, 1քմ գինը սահմանվել է 186.0 հազար դրամ (ներառյալ՝ ԱԱՀ):

ՀՀ կառավարության 10.02.2010 թվականի թիվ 158-Ն և 15.04.2010 թվականի թիվ 413-Ն որոշումների համաձայն պայմանագրերում կատարվել են փոփոխություններ և լրացումներ, որոնցով 1քմ գինը Գյումրիում սահմանվել է 182.118 հազար դրամ, Սյիտակում՝ 178.04 հազ. դրամ և գյուղական բնակավայրերում՝ 167.4 հազար դրամ: Ընդհանուր շինարարության պայմանագրային գինը սահմանվել է 79,510,213.8 հազար դրամ:

Հայաստանի Հանրապետությանը Ռուսաստանի Դաշնության կողմից 2009 թվականին տրամադրված պետական վարկի միջոցներից, որպես պայմանագրերի կանխավճարի վճարային պարտավորությունների կատարում, «Գլենդել Հիլզ» ՓԲ ընկերությանը 2009-2010 թվականներին վճարվել է 49,054,847.0 հազար դրամ: Ընկերությանը 2008 թվականին տրամադրվել է նաև ՀՀ ֆինանսների նախարարության կողմից թողարկված 3,900,000.0 հազար դրամ անվանական արժեքով փոխանցելի մուրհակներ, որոնց մարման գծով ելքի ֆինանսավորման աղբյուրը, համաձայն ՀՀ կառավարության 11.06.2009 թվականի թիվ 656-Ն որոշման սահմանվել է Հայաստանի Հանրապետությանը Ռուսաստանի Դաշնության կողմից 2009 թվականին տրամադրված պետական վարկի միջոցները:

Ծրագիրն ընթացքի մեջ է, ուստի նպատակահարմար է ստուգումն իրականացնել այն ավարտելուց հետո:

8. Ռուսաստանի Դաշնության կառավարության կողմից ՀՀ կառավարությանը տրամադրված պետական վարկի միջոցների հաշվին «Թամարա Ֆրուք» ՓԲԸ-ին հատկացված միջոցների վերաբերյալ

ՀՀ կառավարության 12.02.2009 թվականին թիվ 180-Ա որոշմամբ հավանություն է տրվել «Թամարա Ֆրուք» ՓԲ ընկերության կողմից առաջարկված «օրգանիկ» այգիներ (մշակումը կատարվում է միայն բնական պարարտանյութով՝ գոմաղբ) հիմնելու ծրագրին: «Թամարա Ֆրուք» ՓԲ ընկերության միջոցով ծրագիրն իրականացնելու նպատակով ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարությանը 2009 թվականի առաջին եռամսյակում հատկացվել է 300,000.0 հազար դրամի դրամաշնորհ:

Ծրագրի իրականացման արդյունքում ակնկալվել է հիմնել 60.0 հա «օրգանիկ» այգիներ և 2011 թվականից՝ 3-րդ տարվանից, առաջին բերքատու տարում ստանալ 4տ բերք՝ 1 հա-ից, որը կազմում է լիարժեք բերքատվության 1/3-ը, 2012 թվականին՝ 8տ, իսկ 2013 թվականին՝ 12տ:

Ծրագրով նախատեսված աշխատանքների ստուգմամբ պարզվել է.

Ծրագրով նախատեսված ազնվամորու, մոշի, կարմիր և սև հաղարջի «օրգանիկ» այգիների մշակման պահանջները բավարարող՝ ոռոգելի առնվազն 3.0 հա հողատարածք և «օրգանիկ» տարբերակով օգտագործման հնարավորություն ունեցող մենատնտեսների և գյուղացիական տնտեսությունների ընտրության նպատակով ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարությունը 2009 թվականի մայիսի 16-ին հայտարարել է մրցույթ:

Տնտեսությունների ընտրության համար հայտարարված մրցույթը և ծրագրով նախատեսված աշխատանքները կատարվել են բազմաթիվ խախտումներով և ոչ լիարժեք: Ծրագրով նախատեսված 60 հա այգիների հիմնադրման համար հայտարարված մրցույթի արդյունքում 5 մենատնտեսի հետ կնքվել է պայմանագիր՝ 20հա այգի հիմնելու նպատակով:

Չնայած ծրագրով սահմանվել է մենատնտեսների և գյուղացիական տնտեսությունների համար անհրաժեշտ պահանջներ, մրցույթում հաղթող է ճանաչվել ծրագրի պահանջները չբավարարող 3 մենատնտես: Մասնավորապես. Տավուշի մարզի Ազատամուտ համայնքի բնակիչ Ռոբերտ Մարտիրոսյանի հետ ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարության և «Թամարա Ֆրուք» ՓԲ ընկերության կողմից կնքվել է եռակողմ պայմանագիր: Կնքված պայմանագիրը չի բավարարել ծրագրով նախատեսված՝ 3.0 հա հողատարածք ունենալու պահանջը: Ռոբերտ Մարտիրոսյանին Ազատամուտ համայնքի ավագանու որոշմամբ տրամադրված 2.0 հա մակերեսով հողամասը չի ստացել համապատասխան գրանցում:

Ծրագրով պահանջվող հողատարածքների վերջնական ընտրությունը կատարվել է ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարության, «Թամարա Ֆրուք» ՓԲ ընկերության և միջազգային պահանջները բավարարող «օրգանիկ» այգիների սերտիֆիկացմամբ զբաղվող ընկերության կողմից համատեղ՝ կոնսենսուսի սկզբունքով:

Չնայած այն հանգամանքին, որ Ռոբերտ Մարտիրոսյանը չի բավարարել ծրագրով սահմանված պահանջները, հանձնաժողովը 10.06.2009 թվականին որոշել է նրան ընդգրկել ծրագրում: Հաշվի չառնելով այն փաստը, որ Ռոբերտ Մարտիրոսյանը չի ունեցել հողամաս, իսկ ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարությունը դեռևս չի հայտարարել մրցույթ՝ «օրգանիկ» այգիների հիմնման համար (մրցույթը հայտարարվել է 2009 թվականի մայիսի 16-ին), «Թամարա Ֆրուք» ՓԲ ընկերության կողմից Ռոբերտ Մարտիրոսյանին 2008 թվականի մայիսի 2-ին առաքվել է ծրագրով նախատեսված ապրանքներ (գոմաղբ՝ 40տ, տնկի՝ 12700 հատ):

Ձուռնաչյան Սլավիկ՝ Տավուշի մարզ, Հաղթանակ համայնք, փաստացի ունի 1.5հա սեփական հողամաս՝ պահանջվող 3.0 հա փոխարեն:

Արա Վարդանյան՝ Վայոց ձորի մարզ, Գլաձոր համայնք: Մենատնտեսի հողատարածքի ընտրությունը ծրագրում ընդգրկելու համար «Էկոգլոբ» ՀԿ-ի, «Թամարա Ֆրուք» ՓԲԸ-ի և ՀՀ գյուղնախարարության կողմից կատարվել է 10.06.2009 թվականին: Չնայած այն հանգամանքին, որ ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարության կողմից մրցույթ է հայտարարվել 16.05.2009 թվականին, մենատնտեսի հետ պայմանագիր է կնքվել մրցույթից առաջ՝ 30.04.2009 թվականին:

Ծրագրի իրականացման համար հատկացված գումարից 100.0 մլն դրամը նախատեսվել է հատկացնել ազնվամորու 8000, մոշի 4000, կարմիր և սև հաղարջի 4000-ական բարձր

բերքատու տեսակի տնկիների ներմուծմանը, 20000 տեղական տնկիների ձեռքբերմանը և 3.0 հա տնկարանի հիմնմանը, որից՝ 0.3 հա ջերմոցային տարբերակով, ու գործունեության ընթացիկ ծախսերի կատարմանը: Նախատեսված 20000 տնկիների փոխարեն փաստացի, առանց հիմնավորման, ներմուծվել է 112800 տնկի, իսկ 20000 տեղական տնկիի փոխարեն ձեռք է բերվել 12700 տնկի (Աղյուսակ 9):

Փաստացի հիմնվել է շուրջ 4.0 հա տնկարան, որից ջերմոցային տնտեսությամբ՝ 240 քմ: Ըստ ընկերության մասնագետների մեկնաբանության ծրագրի իրականացման համար լիովին բավարարել է 240 քմ ջերմոցային տնտեսությունը և կից 2760 քմ մայրացու թփուտային այգին, սակայն ծրագրով նախատեսվել է ստեղծել ավելի մակերեսով տնկարան և ջերմոցային տնտեսություն:

Աղյուսակ 9

Օրգանիկ այգիների ծախսերը՝ ըստ ուղղությունների

h/h	Ապրանքի անվանում	Քանակ (հատ)	Գին (դրամ)	Գումար (հազ. դրամ)
1	Տնկիների ներմուծում	20000	4,000.0	80,000.0
2	Տնկիներ՝ տեղական	20000	400.0	8,000.0
3	Բիոհումուս			1,200.0
4	Կարմիր շլակ			600.0
5	Սետադյա կարկաս			1,100.0
6	Պոլիէթիլենային թաղանթ			600.0
7	Աշխատավարձ			7,600.0
8	Այլ			900.0
	Ընդամենը			100,000.0

Ծրագրի իրականացման համար անհրաժեշտ տնկիների, մետաղալարի և գոմաղբի շուկայական գները սխալ որոշելու, ոչ իրատեսական ծրագրի կազմելու արդյունքում պետական բյուջեից ֆինանսավորվել է 77.5 մլն դրամ ավելի գումար (Աղյուսակ 10):

Աղյուսակ 10

Ծրագրով նախատեսված ապրանքների միավոր գների և փաստացի ձեռք բերման գների համեմատական

Հ/Հ	Ապրանքի անվանում (չափման միավոր)	Չափման միավոր	ՀՀ կառավ. որոշմամբ հաստատված ծրագրով նախատեսվ. քանակ	ՀՀ կառավ. որոշմամբ հաստատվ. ծրագրով միավորի գինը (դրամ)	գումար (հազ. դրամ)	փաստացի ձեռք բերման միավորի գինը (դրամ)	գումար (հազ. դրամ)	տարբերություն (հազ. դրամ)
1.	Ազնվամորի	հատ	8000	4,000.0	32,000.0	754.6	6,036.8	25,963.2
2.	Մոշենի	հատ	4000	4,000.0	16,000.0	754.6	3,018.4	12,981.6
3.	Հաղարջ	հատ	8000	4,000.0	32,000.0	754.6	6,036.8	25,963.2
4.	Տեղական ազնվամորի	հատ	20000	400.0	8,000.0	173.23	3,464.6	4,535.4
5.	Սետադյալար	մետր	480000	30.0	14,400.0	17.28	8,294.4	6,105.6
6.	Գոմաղբ	տոննա	1200	8,000.0	9,600.0	6,348.0	7,617.6	1,982.4
	Ընդամենը							77,531.4

«Թամարա Ֆրուք» ՓԲ ընկերության կողմից առաջարկված «օրգանիկ» այգիների հիմնման ծրագիրը իրատեսական չէ նաև ժամկետային առումով:

Ծրագրում ընդգրկվել է բերքատվության վերաբերյալ իրարամերժ ժամկետներ: Բերքի ստացումը ըստ ծրագրի նախատեսվել է 2011 թվականից՝ երրորդ տարվանից, սակայն ըստ բույսերի աճի և վեգետացիայի ժամկետների վերլուծության առաջին բերքի փաստացի ստացումը՝ հիմնված շուրջ 20 հա այգիներից, հնարավոր է միայն 2012 թվականին, իսկ 60 հա՝ հնարավոր է ապահովել միայն 2016 թվականին՝ ծրագրով նախատեսված 2013 թվականի փոխարեն:

Ծրագրի իրականացման համար հատկացված գումարից 200.0 մլն դրամի հաշվին, նախատեսվել է մենատնտեսներին կամ գյուղացիական տնտեսություններին տրամադրել ավելի քան 450000 տնկի, հենասյուներ, մետաղալար, գյուղատնտեսության մեջ թույլատրելի և սահմանափակ թույլատրելի օրգանական նյութեր:

Ծրագրով նախատեսվել է ֆերմերներին տրամադրվելիք 450000 տնկիները աճեցնել հիմնված տնկարանում, և մեկ տնկիի արտադրության համար հատկացնել 220.0 դրամ, սակայն ֆերմերներին տրամադրվել է ներկրված տնկի՝ յուրաքանչյուրը 755.0 դրամ միջին գնով: Ստուգման պահի դրությամբ ֆերմերներին փաստացի տրամադրվել էր 135104 տնկի, որից 74 404 հատ՝ ներմուծվածից: Արդյունքում, պետական բյուջեից հատկացված միջոցներից 39.8 մլն դրամի ծախսը չի ապահովել ակնկալվող արդյունավետությունը (74404* (775-220)), իսկ պետական բյուջե հետ չի վերադարձվել տնկիների արտադրության համար տրամադրված 16.4 մլն դրամը: Ֆերմերներին տրամադրված տնկիներով ապահովվել է 16.9 հա այգիների հիմնում:

Ըստ ներկայացված փաստաթղթերի, 20.11.2010 թվականի դրությամբ, հիմնվել է 20.0 հա «օրգանիկ» այգի, նախատեսված՝ 60.0 հա-ից: Հատկացված միջոցների առկայության պարագայում 20.0 հա այգիների հիմնադրման համար նախատեսված 160 000 մետր մետաղալարի փոխարեն տրամադրվել է 96000 մետր՝ 64000 մետրով պակաս, 400տ գումաղբի փոխարեն 320 տ՝ 80 տ-ով պակաս, 16000 հատ սյուների փոխարեն 5710 սյուն՝ 10290-ով պակաս (Աղյուսակ 11):

Աղյուսակ 11

20 հա «օրգանիկ» այգիների հիմնման համար անհրաժեշտ և փաստացի տրամադրված նյութեր

N	Անվանում	Չափի միավոր	Ծրագրով նախատեսված	Փաստացի կատարված	Տարբերություն
1.	Տնկի	հատ	160000	135104	64896
2.	Հենասյուն	հատ	16000	5710	9290
3.	Մետաղալար	մետր	160000	96000	64000
4.	Բիոհումուս	տոննա	400	320	80
5.	Բուծում	դրամ	800,000.0	-	-

ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարությունը, հաշվի չառնելով ծրագրով նախատեսված չափաքանակները, պետական բյուջեից հատկացված 300.0 մլն դրամը փոխանցել է «Թամարա Ֆրուք» ՓԲ ընկերությանն ամբողջությամբ, առանց դրա անհրաժեշտության: Գումարի առկայության պարագայում ծրագրով նախատեսված գործառնությունները լրիվությամբ

չեն կատարվել, չօգտագործված 132.0 մլն դրամ գումարն ուղղվել է «Թամարա Ֆրուք» ՓԲ ընկերության սեփական կարիքներին, որը ենթակա է հետ վերադարձման պետական բյուջե:

Չնայած այն հանգամանքին, որ կնքված պայմանագրի համաձայն «Թամարա Ֆրուք» ՓԲ ընկերությունը ՀՀ գյուղատնտեսության և էկոնոմիկայի նախարարություններ պարբերաբար ներկայացրել է եռամսյակային և տարեկան հաշվետվություններ, որոնցում ակնհայտ երևում է հատկացված գումարի չափաքանակներով չօգտագործման փաստը, ՀՀ գյուղատնտեսության և էկոնոմիկայի նախարարությունները չեն իրականացրել իրենց վերապահված վերահսկողական գործառույթները: ՀՀ գյուղատնտեսության և էկոնոմիկայի նախարարությունները «Թամարա Ֆրուք» ՓԲ ընկերության կողմից իրականացվող ծրագրի արդյունքների համապատասխանության նպատակով չեն իրականացրել մոնիթորինգ և չեն ուսումնասիրել ծրագրին առնչվող ոչ մի փաստաթուղթ: Ծրագրի իրականացման արդյունքների գնահատման մոնիթորինգը հնարավորություն կտար խուսափել պետական միջոցների կորստից և ժամանակին կկանխեր այդու փչանալը:

Մասնավորապես.

Ստուգմամբ պարզվել է, որ Ռոբերտ Մարտիրոսյանին հատկացված հողատարածքում հիմնված 2.0 հա այգին դեռևս 2010 թվականի ապրիլ ամսից զրկվել է ռոտզման ցանցից և չի ջրվել, պատշաճ խնամք չի տարվել տնկիների աճեցման համար: Չի կատարվել քաղիան, փխրեցում և ագրոտեխնիկական միջոցառումներ, որը բացասաբար է անդրադարձել բույսերի աճին և բերքատվությանը: Ստեղծված իրավիճակը մտահոգության տեղիք է տալիս, քանի որ փոշիանում են պետական միջոցները:

Միավոր հողատարածքի՝ 3.0 հա «օրգանիկ» այգիների մշակումը, ըստ մենատնտեսների կողմից ներկայացված տեղեկանքների, իրականացվել է միջին հաշվով 14 աշխատողով: 2009 թվականի ընթացքում «Թամարա Ֆրուք» ՓԲ ընկերության տնկարանում աշխատել է 38 մարդ, երբ մշակումը հնարավոր էր իրականացնել 14 աշխատողով (միջին աշխատավարձը՝ 112.9 հազար դրամ): 2009 թվականի 9 ամիսների համար կախահանջվեր 14,237.0 հազար դրամ աշխատավարձի գումար, փաստացի ծախսված 23,278.3 հազար դրամի փոխարեն, կամ ավելի է ծախսվել 9,041.3 հազար դրամ: Հարկ է նշել, որ վերոնշյալ գումարից 5,539.0 հազար դրամը հատկացվել է ծրագրում չընդգրկված՝ ընկերության հիմնական աշխատողներին, որոնց կատարած աշխատանքները տնկարանում չունեն համապատասխան հիմնավորում (Աղյուսակ 12):

Աղյուսակ 12

Ծրագրի շրջանակներում վճարված աշխատավարձի վերաբերյալ

(հազ. դրամ)

2009 թ.					2010 թ.		
Ամիս	Տնկարանի աշխատողներ		Ընկերության աշխատողներ		Ամիս	Տնկարանի աշխատողներ	
	Աշխատողների թիվ	Աշխատավարձի չափ	Աշխատողների թիվ	Աշխատավարձի չափ		Աշխատողների թիվ	Աշխատավարձի չափ
04	9	1,181.0	18	470.0	01	6	815.0
05	19	1,717.0	-	-	02	5	700.0

2009 թ.					2010 թ.		
Ամիս	Տնկարանի աշխատողներ		Ընկերության աշխատողներ		Ամիս	Տնկարանի աշխատողներ	
	Աշխատողների թիվ	Աշխատավարձի չափ	Աշխատողների թիվ	Աշխատավարձի չափ		Աշխատողների թիվ	Աշխատավարձի չափ
06	20	2,197.0	8	400.0	03	8	906.0
07	18	2,317.0	10	500.0	04	8	940.0
08	18	2,317.0	32	880.0	05	21	2,300.0
09	18	2,317.0	47	1,289.0	06	21	2,300.0
10	30	2,597.0	48	1,280.0	07	21	2,265.0
11	25	1,934.0	26	720.0	08	21	2,265.0
12	12	1,162.3	-	-	09	21	1,970.0
Ընդամենը		17,739.3		5,539.0			14,461.0

Եզրակացություն

1. «Թամարա Ֆրուք» ՓԲ ընկերության կողմից առաջարկված «օրգանիկ» այգիների հիմնման ծրագիրը իրատեսական չէ ժամկետի և արժեքի առումով:
2. Ըստ բույսերի աճի և վեգետացիայի ժամկետների վերլուծության առաջին բերքի փաստացի ստացումը հիմնադրված շուրջ 20 հա այգիներից հնարավոր է միայն 2012 թվականին, իսկ հիմնադրված 60 հա-ից հնարավոր է սպառնալի միայն 2017 թվականից՝ ծրագրով նախատեսված 2013 թվականի փոխարեն:
3. Ծրագրի իրականացման համար անհրաժեշտ ապրանքների և նյութերի շուկայական գները սխալ որոշելու, դրանց արժեքը ակնհայտ բարձր գներով հաշվարկելու, ոչ իրատեսական ծրագիր կազմելու արդյունքում պետական բյուջեից հատկացվել է 77.5 մլն դրամ ավելի գումար, որը ենթակա է վերականգնման:
4. Տնտեսությունների ընտրության համար հայտարարված մրցույթը և ծրագրով նախատեսված աշխատանքները կատարվել են բազմաթիվ խախտումներով և ոչ լիարժեք:
5. Չնայած ծրագրով սահմանվել է մենատնտեսների և գյուղացիական տնտեսությունների համար անհրաժեշտ պահանջներ, մրցույթում հաղթող է ճանաչվել ծրագրի պահանջները չբավարարող 3 մենատնտես:
6. Ծրագրով նախատեսվել է ստեղծել տնկարան՝ 3.0 հա մակերեսով, որից 3000 քմ՝ ջերմոցային տարբերակով: Փաստացի ստեղծվել է շուրջ 4.0 հա տնկարան, որից ջերմոցային տնտեսությամբ՝ 240 քմ:
7. ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարությունը, հաշվի չառնելով ծրագրով նախատեսված չափաքանակները, պետական բյուջեից հատկացված 300.0 մլն դրամը փոխանցել է «Թամարա Ֆրուք» ՓԲ ընկերությանն ամբողջությամբ, առանց դրա անհրաժեշտության:
8. Գումարի առկայության պարագայում ծրագրով նախատեսված գործառույթները ամբողջությամբ չեն կատարվել, ծրագրով չօգտագործված 132.0 մլն դրամ գումարը ենթակա է վերականգնման ՀՀ պետական բյուջե:
9. ՀՀ գյուղատնտեսության և էկոնոմիկայի նախարարությունները չեն իրականացրել իրենց վերապահված վերահսկողական գործառույթները: Չեն լուծել պայմանագիրը և չեն պահանջել վերադարձնել ավելի վճարված գումարները:
10. Ծրագրով նախատեսվել է տնկարանում աճեցնել և ֆերմերներին տրամադրել տնկիներ (մեկ հատի արտադրության համար հատկացվել է 220.0 դրամ), սակայն ֆերմերներին տրամադրվել է ներկրված 74404 տնկի՝ յուրաքանչյուրը՝ 755.0 դրամ:

Առաջարկություններ

ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարությանը.

- Ձեռնարկել միջոցներ՝ արձանագրված խախտումները վերացնելու ուղղությամբ:

- Ապահովել ստուգման ընթացքում հայտնաբերված՝ ոչ իրատեսական ծրագիր կազմելու արդյունքում պետական բյուջեից ավելի ստացած 75.5 մլն դրամ գումարի վերականգնումը:
- Պետական բյուջե վերականգնել ծրագրի համար հատկացված, սակայն չօգտագործված 132.0 մլն դրամ գումարը:
- Վերականգնման ենթակա գումարները ՀՀ պետական բյուջե փոխանցելիս եկամտային հաշվի սկզբում նախապես նշել «96» կոդը:
- «Վերահսկիչ պալատի մասին» ՀՀ օրենքի 24-րդ հոդվածի 2-րդ մասի «գ» կետի համաձայն մեկամսյա ժամկետում Վերահսկիչ պալատին տրամադրել գրավոր տեղեկություն՝ հաշվետվությամբ արձանագրված խախտումները վերացնելու վերաբերյալ: